

Paju väljadel vingusid kuulid

31. jaanuaril möödus 90 aastat kuulsast Paju lahingust. Vaatamata käreale pakasele ja vingele tuulele võtsid sel päeval suuna Valga poole paljud inimesed lähemalt ja kaugemalt. Kohale saabus ka kaks bussit soomlasi - legendaarsete Põhja Poegade järeלטulijaid, kelle hulgas ka Soome kaitseatašee kol-ltn Erkki Pekonen ja kin-mjr Kalervo Sipi. Esmalt austati Valgas Jaani kiriku seinal oleva Põhja Poegade mälestustahvli juures neid mehi, kes olid sunnitud jätma võideldes Eesti vabaduse ja iseseisvuse eest kuulidest vihisevale Paju väljale oma elu. Väga emotsionaalseteks kujunesid hetked, mil Esä Kärnä pöördus igavikuteedel rändavate Põhja Poegade poole lauldes. „Minu vanaisa vend Antti Kärnä oli ka Põhja Poeg. Temagi eluküünal kustus vihatud vaenlase kuulide

läbi Paju lahingus,“ ütles Esä Kärnä laulu lõppedes ja asetas Põhja Poegade nimetahvli ette lillesülemi. Ka ümberkaudsete omavalitsuste, asutuste ning organisatsioonide esindajad tänasid meile appi rutanud sugularahva esindajaid pärgade ning lillede asetamisega Jaani kiriku seinal oleva langenu Põhja Poegade nimetahvli ette.

Paju lahingu mälestusmärgi juurde, kus lehvitsid jõustruktuuride ja eri organisatsioonide lipud, oli kogunenud üle tuhande õpilase ja täiskasvanu, käes pärjad ning mitmevärvilised lillevanikud, et tähistada üheskoos Eesti Vabadussõja ühe olulisema ja ohvriterohkema lahingu 90. aastapäeva. Kohal olid ka Eesti Vabariigi kaitseminister Jaak Aaviksoo ning president Toomas Hendrik Ilves. „Härra president, üksused on

Paju lahingu 90. aastapäeva tähistamiseks valmis,“ raporteeris Kaitseliidu Valgamaa maleva pealik kpt Rein Luvaväli president Ilvesele. Siis kõlas üle lumevalge Paju mõisa välja Eesti Kaitseväge puhkpilliorkestri esituses Eesti Vabariigi hümn. Rahvahulk paljastas pea ja laulus kaasa. „Võit Paju lahingus näitas kujakalt, et kui Eesti rahvas koos oma ustavate abilistega kord tõuseb, siis võõras võim ja vägi väriseb,“ ütles Toomas Hendrik Ilves rahvahulga poole pöördudes. Soome kaitseatašee kol-ltn Erkki Pekonen nentis, et ka Soome riik on pidanud taluma sõjakoleidusi ja kaotuse kibedust. Aga vere hinnaga saavutatud võidu rõõm on korvanud kõik valud ja vaevad. „Hoidkem ühte ja toetagem üksteist. Sest meie ühine vaenlane ei ole oma ambitsioonikatest plaanidest loobunud,“ ütles kõrge külaline. Kõnelejad meenutasid tänuandes ka ltn Julius Kuperjanovit, kes oli vaieldamatult üks legendaarsemaid juhte Eesti Vabadussõjas. Seejärel tõusid Eesti Vabariigi president Ilves, kaitseminister Aaviksoo ning jõustruktuuride ja üldsuse esindajad monumendi jalamille, austamaks vaprate vabadusvõitlejate mälestust hetkelise leinaseisaku ja lillesülemitega.

Siis hakkasid Paju mõisa väljal täriseva automaadivalangud ja mürtsuma lõhkepaketid. Valendava põllu kohale kerkis suitsuvine. Kõik näis nii või peaaegu nii nagu 90 aastat tagasi. Näidislahingus osalesid Kuperjanovi pataljoni võitlejad. „Sõjategevuse toomine siin olevate noorteni on kindlasti õpetlik ning kaitsetahte arendamiseks väga vajalik,“ ütles kaitseminister Jaak Aaviksoo lahingumõllu kommenteerides. Langenu Põhja Poegi austati ka Paju mõisa pargis oleva Põhja Poegade mälestusmärgi juures. Enne Pajut lahkumist oli rahval võimalik vaadata näitust ja süüa Valgamaa maleva

naiskodukaitsete keedetud sõdurisuppi. Pidulik päev kulmineerus Valga Kultuuri- ja Huvikeskuses, kus linastus film Julius Kuperjanovi elust ja võitlejatest. Olev Tedder, kes on Julius Kuperjanovi kui legendaarset vabadusvõitlejat põhjalikult uurinud, tõi selles filmis välja palju huvitavaid ja seniteadmata fakte, mis näitavad Kuperjanovit paljuski hoopis teises valguses kui senini. Öhtu eel oli rahvas palutud kuulama Eesti Kaitseväge puhkpilliorkestri kontserti.

Vello Jaska
Valgamaa maleva
propagandapealik

• Kolm Põhja Poegade järeלטulijat Paju monumendi juures, keskel Antero Seppälä Kesk-Soome Reservväelaste Liidust

Avati Vabadussõja Nõnova lahingu mälestusmärk

5. detsembril 2008 avati Nõnova lahingu mälestusmärk Võrumaal Nõnova külas. Teatavasti peeti Nõnovas esimene Vabadussõja lõunarinde lahing.

Esimisel iseseisvusajal tehti ära suur töö Vabadussõja jäädvustamisel järelpõlvedele – anti välja 2-kõiteline Eesti Vabadussõja ajalugu. Selle II osa ilmus alles 1939.aastal, ja järgmisel aastal Eesti riiki enam polnudki. Kuid tänu sellele teosele ei suutnud kommunistlik vale ja vägivald ka poole sajandiga rahva teadvusest välja juurida Vabadussõda ega seda muinasjutuks kuulutada (nagu nüüd kuuldavasti katsetab uuesti üks Soome „teadur“ Santeri Ulvola Lemminkäinen). Kahjuks tuli teose koostamisega kiirustada. Vabadussõja ajaloo komitee loodi alles 1926. aastal ja 1932. aastal meenutas Vabadusriisi Vendade juhatus, et seda teost on ikka hädasti vaja. 1938. aastal ilmuski I köide, mis 584 lehekülje ning rikkaliku pildi- ja kaardimaterjaliga valgustas

sõja esimest poolt. Paraku jääb sinna ka Vabadussõja hämarajajärk, november-detsember 1918, mil Eesti rahvavägi alles sündis, mil polnud veel välja kujunenud väeosad ja üksused ning mille kohta puuduvad kirjallikud allikad.

Välja kujunemata oli ka 3. polk Võrus. Selle koosseis oli u 30 ohvitseri ja 400 sõdurit, kelle vahel polnud õiget usaldust. Rahvahulkades oli jätkuvalt tooniandev revolutsiooniline hoolimatus või sajanditega juurdunud võim suure Venemaa ees. Võrus oli moodustatud riigikaitse osakond, mida juhtis kpt Vreemanni, kellele allus ka kaitseleit. Ohvitseri oli kaitseleitid umbes sama palju kui polguski, kuid nende kõrval moodustasid usaldusväärse jõe vabatahtlikud koolipoisid, kes otse põlesid rahvusliku taassünni vaimustuses. Mitte üksnes kaitseleitid vaid ka polgu ohvitserid kasutasid neid luurekäikudel ja salajastel ülesannetel.

4. detsembril 1918 läks kpt Vreemanni käsul mööda raudteed ida suunas vabatahtlike salk 20 ohvitserist ja 30 koolipoisist-kaitseleitlasest „kuni kohtumiseni vaenlasega“. Jõudnud Nõnova küalani, sai salk luurelt teate, et punavägi on jõudnud Husari-Lasva talude ja metsatukkadeni. Moodustati kaitseleit küla idaservale, mida lahutas vaenlasest 1 km laiune väli. „Peakorteriks“ sai Hõode talu, mille perenaine, kpt Vreemanni ema, korraldas külanaistega sõjameeste toidustamise. Nõnovas asus ka sama suur Saksa üksus, hästi relvastatud, kuid võitlustahteta. Nad kinkisid eestlastele koguni ühe kuulipilduja ja lahkusid rõõmuga Vaterlandi poole.

5. detsembril lõuna paiku kuulid idast läheneva rongi müra. Niipea kui see väljus teekännaku tagant, avati rongile äge püssi- ja kuulipildujatuli. Soomusrong peatus, tõmbus teekännakuni ja hakkas dessanti maha saatma. Anti käskjoostes

edasi ja tuld avatud ustele! Nii nurjati see edasitungi katse, saadi koguni sõjasaaki ja paar vangi. Nõnova lahing oli esimene Vabadussõja lõunarinde lahing, jäi aga teenimatult järgneva aasta dramaatiliste võitluste ja võitude varju. Ometi oli sel koguni strateegiline tähendus. Vaatame sündmuste kronoloogiat: Petseri langes punavägede kätte juba 29. novembril, aga alles 5. detsembril jõudis nad Nõnova alla. Kulus veel kolm päeva, enne kui vaenlane usaldas siseneda Eesti vägedest mahajäetud Võrru, ja siis veel 10 päeva, kuni vaenlane jõudis Valka, ja 14 päeva, kuni jõudis Tartusse. See näitab, et vaenlane oli ülekaalule vaatamata veelgi kohmetum ja ettevaatlikum kui esimesi tuleristsid kogeve Eesti rahvasvägi.

Nõnova lahingu ajal oli Eesti lipu all kokku u 1 600 meest, u 11 000 punaväelase vastu. Veelgi vähem oli neid, kes andsid esimese löögi vaenlasele

ja seejärel küll taganesid, kuid ei jooksnud kodudesse laiali, vaid andsid meelediklalt uue ja jälle uue tulelöögi. Need mehed – maailmasõjas kujunenud noor ohvitserkond ja veelgi noorem sõdurid-koolipoisid – moodustasid Eesti rahvaäe murdumatu selgroo. Kaotustest hoolimata oli poole aasta pärast Eesti relvajõududes juba u 50 000 meest ja aasta pärast 100 000. Nõnda sai tõeks Vabadussõja ime ja õnnistatud Tartu rahu. Kõik see jäänuks olemata, kui poleks sõja algul olnud neid väheseid vapraid ja ennastsalgavaid Narva ja Võru all.

Nendele püstitasime Nõnovasse mälestusmärgi, mis koosneb sündmust meenutava tekstiga tahvlist ja Hõode talu betoonvõravapostist, ainsast, mis seisib püsti ka laastava Nõukogude ikke järel. Hõode talus elas seitse põlve Vreemanne, tõlkes vabad mehed. Vabad eestlased, kelle võitlused sündis vaba Eesti.

Valdur Raudvassar

• Lõunarinde esimese lahingu mälestusmärk Võrumaal Nõnova külas. Avatud 5. detsembril 2008 tänu kompanii pealikule Aare Hõrna ettevõtlikkusele ning maleva pealikule Kalev Aderi ja Lasva vallavanema Jüri Nassari abile

OMA MAA

Viljandi, veebruar 2009

Laidoneri sünnist 125 aastat

7. veebruaril tähistas Sakala malev kindral Laidoneri, Viljandimaa mehe, 125. sünniaastapäeva temanimelise marsiga Viljandi lähikonnas. Osales 71 noort heatujulist inimest nii kaitseliitlastest kui linlastest. Marsil läbiti kindrali sünnikoht Raba taluase, tema esimene koolitsee Asumaal ja lõpetati Laidoneri ratsakuju juures Viljandi lossimägedes. Kuigi Johan Laidoner on pärit Viljandi lähedalt, ei leidu tema jälgi kodupaigas just palju, sest noormehena läks ta Vene sõjakooli, millest alates teenis sõjaväelaseks kunagi ja peale Vabadussõda elas poliitikuna enamasti Tallinnas. Seekordne Laidoneri marss oli viies. Tava algatas 2005. aastal kpt Mehis Born, tollane Sakala maleva pealik. Mälestusmarsside mõte on meenutada viljandimaaalastele oma tähtsa poja teeneid ja elukäiku, tuua malev nähtavale ja näha lähemalt kodukanti. Iga aasta läbib teekond, u 20 kilomeetrit, eri paiku. Alati on marsi kaasa teinud Eesti Punase Risti rühm, mõnikord ka politsei, linnarahva osalus sõltub enamasti ilmast. Seni on marsid korraldatud Laidoneri sünnipäeval 12. veebruaril, mil seda tähistab ka Viiratsi vald ja Viljandi linn, kuid tänava ei sobinud kuupäev maleva igapäevatooga.

Sakala malev on kindral Laidoneri mälestuse jäädvustamiseks varemgi tegusalt osa võtnud. Püstitamaks lossimägedesse kindrali ratsakuju, rajati Valev Kaska algatusel ja maleva toel Kindral Johan Laidoneri Seltsi Viljandi osakond, mida juhtis algul Sakala maleva pealik kpt Mati Mumm, seejärel mjr Rein Kikas. Nimetatud osakond sai oma ülesandega hakkama: 2004. aastal avati kindrali ratsakuju. Loomulikult toetas seda ka Viljandi linn. Juba tollal ei pääsenud mööda Laidoneri vaenlastest, kelle silmis kindral polnud kuju väärt. Kes ikka väga tahab, see näeb valge kõrval musta, olgu see kui väike plekk tahes. Vastasseis meenutas kutsika klähvimist elevandi peale, sest vaikivat peni poleks keegi märganud. Püsigu meie suurmehed Päts ja Laidoner sümbolitena edasi Eesti Vabariigi loos!

Priit Silla

Valev Kaska 80

Kui Tartus on oma vaim, keda kaua aega kehas tas Villem Ernits, Tallinnas on kehatu vaim Ülemiste Vanake, siis Viljandi vaim pole mitte unelev Viljandi paadimees vaid igavesti tegus Valev Kaska. Tema pole püüdnud Viljandit suureks paisutada, vaid Eestit Viljandist suureks ehitada. Valev Kaska on sünnilt Võrumaa mees, Sänna mõldri poeg, sündinud 4. veebruaril 1929. Tema puhul ei maksa rääkida kiindumusest

Võrumaa vastu, ta on osa Võrumaast. Ja pole tema süü, et ida okupant ta juured Võrumaast lahti kiskus. Valev Kaskal algas oma

maa tunnetamine II klassis noorkotkana. Tulid punased ja hävitasid Noorte Kotkaste organisatsiooni, Kaitse liidu, kogu Eesti riigi. Loomulikult sai Valevist võitleja niisuguse ülekohtu vastu. Temast sai Võru koolipoisist vabadusvõitleja. 1944. aasta sügisel oli ta juba metsvendadele abiks, Võru keskkoolis kuulus ta Ugandimisele vastupanurühma, millest sündis paragrahv nõu-

kogudevastane propaganda. Järgnes kuus aastat N Liidu sunnitöölaagrit. Seal oli kord haiguse ja kurnatuse tõttu surm nõnda lähedal, et toibumist võis pidada teiseks eluks. Laagrit ümbritses keelutsoon. Laagritele järgnes elu suure tsoonis, kuhu kuulus kogu ENSV. Valev Kaska sai tagasi Eestisse, löi pere, juhtis ehitustöid ja ootas, millal tunneli otsast valgus paistma hakkaks. 1988. aastal koitis. Valev liitus kohe Viljandi muinsuskaitsega, oli Mustla Vabadussõja ausamba taastajaid, astus Endiste Poliitvangide Viljandi Ühendusse, oli Tarvatu Kodanike Komitee esimees, Kaitseliidu Tarvatu rühma rajaja, Noorte Kotkaste taastajaid, Õpilasvabadusvõitlejate Liidu liige, Kindral Johan Laidoneri Seltsi Viljandi osakonna rajaja, ERSF liige, Isamaaliidu liige ning on

Sakala Noorte Kotkaste ja Kodutütarde Sõprade Seltsi kauaaegne esimees. Kõigis tegemistes ilmneb Valev Kaska riigimehlikkuse, tema eesmärgid on alati laiema, kui on oma kodukorale, kui on oma kodukorale. Kõige muu kõrval on Valev Kaska väsimatu kirjamees. Ta on välja andnud kunagiste Võru koolipoiste ajakirja Ugandi vähemalt viimased 20 aastat, koostanud raamatud „Võrumaa koolipoiste vastupanuvõitlus 1944-1950“ ja „Eesti iseseisvuse eest“. Ka Oma Maa käimalükkamisel oli tema õlg all. Valev Kaska on veidi terava lühikese ütlemisega mees, tegudemees, võitleja, kellel pika jutu jaoks pole aega.

Kõikidest südamest
õnne soovides

Sakala maleva noor ja
vana perer.

90 aastat Tartu vabastamisest

14. jaanuaril 2009 toimus Tartus Tähtvere pargis taastatud Vabadussõja monumendi juures mälestusüritus. Korraldajaks oli Tartu Memento juhatus, ürituse läbiviijaks ja vastutavaks isikuks Enn Tartu.

Teatavasti 14. jaanuaril 2009 möödus 90 aastat Tartu vabastamisest Punaarmee. Sel päeval, 14. jaanuaril 1919, võitsid põhjapoolt tulnud soomusrongid kapten Karl Partsi juhtimisel ja partisanid leitnant Julius Kuperjanovi juhtimisel lahingu Tähtvere väljadel ning vabastasid Tartu Vene SFNV vägedest.

Kommunistide tapatalgud all-linnas Kreediakassa keldris jäid pooleli. Ometi olid kommunistid jõudnud mõrvata

pärast metsikut piinamist Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku piiskopi Platoni, kes aastal 2000 kuulutati pühakuks.

Seejärel mõrvasid kommunistid ülepreestrid Nikolai Bezanitski ja Mihail Bleive ning pastoriid Traugott Hahn'i ja Wilhelm Schwartzi. Lisaks mõrvati veel 14 Tartu linna auväärset kodanikku, sealhulgas „Postimehe“ kaastööline Friedrich Kämer. Mälestusüritusel mälestati Vabadussõjas langenuid, kõiki Eesti vabaduse eest langenuid ning kõiki okupatsioonide ohvreid.

Üritusele oli kogunenud palju rahvast: Tartu Memento inimesed, Rakvere Memento esindaja proua Aino Kiiver, Eesti Memento Liidu esin-

daja Tallinnast Rein Purje, vabadusvõitlejate esindajad, kaitseliitlased, akadeemiliste organisatsioonide esindajad, Tartu Linnavalitsuse esindajad, isa Johannes Keskküla ja paljud linnakodanikud. Sinimustvalgeid lippe oli lehvimas üle viieteistkümnelt. Mälestusmärgi ees põlesid küünlad. Mälestusmärgil on kivises raiutud tekst:

KODANIK, TEA - SIIN,
TÄHTVERE VÄLJADEL
LÕODI VIIMANE LAHING
TARTU VABASTAMISEL
14. JAAN. 1919

Lilli-pärgi asetasid ja lühisõnavõttudega esinesid mementolaste nimel Enn Tartu, Tartu Linnavalitsuse nimel abilinnapea Margus Hanson, Kaitseliidu Tartu Maleva pealik

major Ülar Vomm ja linnakodanik Jaan Muna. Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku preester isa Johannes pidas palvuse. Lilli, pärgi ja küünlaid asetasid veel Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste esindajad jt. kohalolnud.

Meenutati ka seda, et 20. aastat tagasi kogunesid 14. jaanuaril 1989 Tartu Maarja kalmistul Julius Kuperjanovi kalmul Tartu Memento algatusrühm, muinsuskaitse ja ning kaitseliidu taastajad, et tähistada Tartu vabastamise 70ndat aastapäeva.

Ülevaate koostas
Enn Tartu
Tartu Memento ja Eesti
Memento Liidu esimees
Kaitseliidu auliige

Kodutütarde aastapäev Sakalas

Aastapäevale pühendatud pidulik koondus peeti 19. jaanuaril Viljandi kultuurimajas. Avahünni järel rääkis meie ringkonna vanem Tiina Türk Kodutütarde organisatsiooni loomisest ja tänapäevast: „Noorkotkaste sõsarorganisatsioon on KODUTÜTRED, kuhu 1940. aastal kuulus umbes 1 500 liiget. Noori kannab optimism, liikumine ja õppimine.

Ole alati valmis tegudeks, mida kunagi ei tule kahetseda; püüa teha head, see rikastab sind; õpi hästi tundma oma põlist kodumaad, see sisendab ausust karni ajaloo vastu. Proovi tunnetada, et eestlane, sinu esiisa, pole siia rännanud, vaid siin kujunenud. See on meie ja ainus meie päriskodu. Paljud rahvad ei saa sama väita oma maa kohta, mida nad parajasti sõtkuvad. See teadmine muudab sind väarikaks. Ära alandu suurte ees seepärast, et nad on sinust suuremad. Suurus ei tähenda veel tarkust ega headust. Sakala malev hakkas taastuma 1989. aasta suvel. Esi-

• Eesreas Männimäe kodutütred

mese pesarane panid paika kunagised noorkotkad - Kalju Kressel, Johannes Koik, Vello Luide, Valev Kaska. Esimesed

noorterühmad tekkisid Viljandi Maagümnaasiumis, Kõpu, Karksi-Nuia, Kärsnas. Praegu on Sakala malevas

235 kodutütart. Tegutsevad Halliste, Karksi-Nuia, Paistu, Kalmetu, Viljandi Maagümnaasiumi, Saarepeedi,

Männimäe, Olustvere, Suure-Jaani, Valuoja, Jakobsoni ja Paalalinna rühmad. Igal suvel peame kusagil järve ääres maakonna laagrit, millest saavad osa nii tüdrukud kui poisid. Peale selle teeb iga rühm midagi huvitavat. Marsime meestega kaasa võidupühajal ja iseseisvuspäeval. Peale kõige saame kaasa teha mõnegi ekskursiooni Läänemere kallastelt Peipsini. Igas koolis on noori, kes tahaksid saada noorkotkaks või kodutütredks.”

Küünlad süüdatud, sai sõna Sakala maleva pealik kol-ltn Anto Kergand, kes soovis kodutütardele õnne, lisades, et tal on hea meel näha uusi kodutütred meie hulgas. Kodutütarde peavanem Angelika Naris rõhutas, et kodutütred töötus peab tulema läbi südame, siis jäävad sõnad paremini meelde. Samuti tõi peavanem esile, et saalis oli Sakala Noorte Kotkaste ja Kodutütarde Sõprade Seltsi liikmeid, kes on alati eeskujuks praegustele noortele.

Noorteinstruktor Kerstin Käärin andis kätte ringkonna tänukir-

jad Paistu tublidele kodutütardele Kerli Kleinile ja Eleriin Lössovile.

Seejärel algas koonduse kõige pidulikum osa, kodutütred töötus andis kaksikümne üheksa uut kodutütart Halliste, Männimäe, Jakobsoni, Saarepeedi, Kolga-Jaani ja Suure-Jaani rühmadest. Värskeid kodutütred õnnitlesid omad emmed-issid-vanaemad ning Halliste Põhikooli direktor Merle Hüva. Iga kodutütart sai organisatsiooni liikmekaardi, isikliku töötuslehe, klepsu ja lilleõie.

Teiste tervitajate hulgas ütles Viljandi abilinnapea Helle Aunap sõnad, milles lubas kodutütardele igakülgselt abi. Muusikalise vahepala esitasid muusikakooli õpilased ja kodutütred Paistu rühmast: Eleriin Lössov, Maarjalis Türk, Kerli Klein ja Kätlin Jürimäe. Ennem kringlilauda asumist kutsutati küünlad, et need järgmisel koondusel taas süüdata.

Kerstin Käärin
Sakala noorteinstruktor

Tutvustus

Raamat tugineb Pro Karelia Klubi netilehekülgedel ilmunud artiklitel, soomesõbraliku vene abielupaari teadetel ning asjatundjate nõuannetel

Karul haavad ihus

Venäjä kriisissä. Veikko Saksi, 2008, K Print OÜ, Tallinn (Venemaa kriisis)

Venemaa on savijalgadel hiiglane, kellel keskkohal nõrgavõitu, pea aga suur ja raske ning üha paisuv. Mis on Venemaa aade? Rahvuslik messianism (äravaiatus, oma ideede pealesurumine teistele rahvastele), õigeusu kiriku kolmasus: kirik, valgustatud monarhia ja ühiskond. Venemaa tulevikunägemus – Atlandilt Vaiksele ookeanile. Maailmavalitsusele pürgimine on tuhat aastat vana. Kirik oli vahepeal välja heidetud, nüüd tagasi võetud ja tegutses KGB/FSB juhitud klannis. Venemaa suurim oht iseendale ja maailmale on vägivalda-kultuur. Selle abil püüab ta tihti lahendada probleeme, oma rahvas on praegu ja on olnud minevikus tähtis

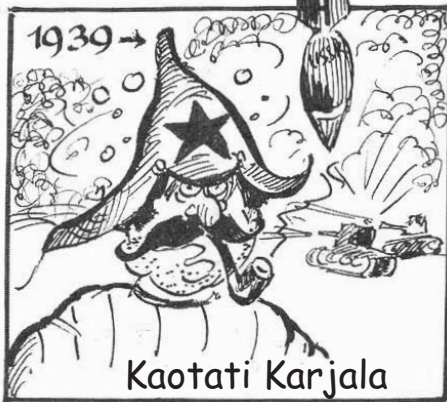
Venelane tahab, et teda valitseks tugev tsaar, kes teda kaitseks ka välisohude puhul. Olemaks tugev peab kasutama jõudu ja hävitama võistlejaid – see selgitab Mihhail Hodorkovski juhtumit. Suur osa Venemaa majanduses on pististel ja korruptsioonil. See on nii üldine, et ei jäta välja ka valitsusasutusi ja kirikut. Duuma ja presidendi valimised on osutunud truudusavaldusteks Putinile mitte demokraatiale. Erakordne on, et Putin võib valida kas presidendi, peaministri või rahvajuhi tooli (Põhja-Korea diktaatori kombel) või seab presidendiks näiteks oma naise. Mida rahvas tõeliselt sellest arvab? Kümnetel miljonitel inimestel on kasuta-

noloogilist seadmestikku. Kui see ütleb üles, varastatakse, ostetakse või renditakse uus. Maa majanduskasvus on silmapaistvaid elemente, mis ei loo uut tehnoloogiat ega tööstuslikku või kaubanduslikku konkurentsivõimet, vaid avalduvad meelelt kallites majades ja suvilates, tippklassi linnamaasturite tulvas ja imporditavas esmatarbekaubas (viimane ummistab Soome teed rekkadega). Varimajandus õitseb, selle osa rahvamajandusest võib ulatuda 40-100%. Selle suurust ei tea täpselt keegi. II maailmasõja järgne Saksamaa on saanud tuntuks ja lugupeetuks selle poolest, et on ausalt ja mitmekülgelt käsitletud natsismi

Seda heaks kiitev ideoloogia on ebainimlik ja sellega iseennast hävingule mõistnud. Putin alustas Stalini rehabiliteerimist. Kuidas läheks küll Saksamaal, kui Merkel hakkaks kiitma Hitleri poolt toime pandud? Majandusest rääkides ei saa mööduda vene korruptsioonist. Venemaa on korruptsiooni poolest 115. kohal, Soome näiteks 1. kohal. Demokraatia näit on Venemaa puhul 125, Soomel 1, ajakirjandusvabaduselt on Venemaa 123. kohal, Soome 1. Miilitsa meelevaldsust on paljud välismaalasedki kogenud. Üha tugevneva tsensuuri tõttu ei saa Venemaa rääkida tõelisest superkorruptsioonist, mis toimib võimul olevate klannide vahel

raha läände, kuna nad ei usalda oma panku ega riigi võimu. Venemaa ettevõtteid püütakse suruda holdingfirmade (aktsiate kontroll-pakki omavad suurfirmad) alla, mis tähendab, et *võimnike* (v.k. silovik) ehk gebiitide ja katusorganisatsioonide osa ettevõtluses muutub järjest tugevamaks. Väismaad, k.a. Soome, on aru saanud, et Venemaa talitab rooma õiguse põhimõttel: jõu näitamine, vallutamine ja rõövimine tekitavad omandit ning annavad õiguse valitseda teisi maid. Mis Juku on varastanud, see on Juhani seaduslik omand. Tavalisel kodanikul pole Venemaal mingit tähtsust ja pole seda olnud kunagi. Temale peab aita-

LÄÄNDE VÕI ITTA - VAHET POLE

vägivalda objekt. Venemaa ei austa nõupidamist, paindlikkust, nõrkust ega järeleandmist. Putini väljakuulutatud suveräänne demokraatia võimaldab juhtidel teha mida tahes, sh kasutada vägivalda. Suveräänset demokraatiat nimetab võimumeeste vastasleer *demokraaturaks*, mis tähendab demokraatiat ja diktatuuri segu. Riigi kõrgemas juhtkonnas on kuni 80% KGBle või FSBle ustavust vandunud isikuid. Venemaal toimivad koos kaks majandust: üks ametlik, mis eksisteerib ainult propagandas, ja teine tegelik, mida tunneb omal nahal iga kodanik. Räägitakse, et Venemaa võib mõista ainult viina ja anekdootide abil. Hiigel-suurel Venemaal esineb mitmeid tsivilisatsiooni arengu astmeid: naturaalmajandusest ja algelisest tööstusest tipp tehnoloogia tasemeni. Venemaa rahvused räägivad 140 eri keelt, tähtis osa on usul. Lõunapoolsel alal valitseb islam. Punase terrori läbi on tapetud 100-110 miljonit oma kodanikku, sõja ohvrid välja arvatud. Riiki valitseb klann, kuigi selle juhti kutsutakse Vladimir Putiniks, olgu presidendi või peaministrina. Klann on võimul nii kaua, kuni teine klann ta kukutab. Rahva jaoks ei muuda ka klannide vahetumine midagi. Praegu võimul olevatel klanni juhtidel puudub taust ja haridus, mis võimaldaksid neil mõista vanade demokraatiate, kodanikuühiskondade ja arvamusvabaduse põhimõtteid. Kuna nad ei austa oma rahva õigusi, ei austa nad ka teiste rahvaste ja riikide õigusi.

da vaid üks, hästi kontrollitud telekanal, mis suitsutab viirukit rahvajuhi erilistele omadustele. Putini kumardamine võtab messianistlikke mõtte. Kui enamikul rahvast on süüa ja tugev juht, on asjad justkui korras. Venemaa pikaajaline vallutuspoliitika, millele nüüd on lisandunud nafta- ja gaasirelv, töötavad tuleviku teha keeruliseks. Piiride ja vallutatud alade küsimus tõuseb üles, võetagu näiteks Tšetšeenia, Georgia, Kasahstan, Hiinalt võetud Mandžuuria põhjaosa (miljon km²), Primorski-Vladivostoki alad, Kuriilid ja Sahhalin, Soomelt võetud Petsamo, Salla-Kuusamo, Laadoga Karjala ja Soome lahe saared (kokku 45 000 km²), Eestilt võetud Setumaa ning Lätilt võetud Abrene. Maa demograafiline olukord on kõike muud kui lootustandev. Punane terror on võimekate inimeste tapmise läbi hävitanud ka geneetilise baasi tuleviku jaoks. Aastatel 2030-2050 võib Venemaal olla muslimite ülekaal. Praegu arvatakse Siberis seaduseväliselt elavat kuni 17 miljonit hiinlast, kujuures venelaste arv neil aladel on kaduvväike. Seal ei toimi Moskvale jt. suurlinnade omane rassism – Venemaa venelastele. Kolmandik Venemaa rahvast arvatakse elavat allpool vaesuse piiri. Nemed ei huvita valitsust ega valitsus neid. Suured nafta- ja gaasirahad jagunevad Moskva, Leningradi ja mõne teise suurlinna rikkaste vahel. Venemaa rahvastik mitte ainult ei vanane, vaid muutub ka kasvult väiksemaks. Venemaa ei uuenda oma teh-

kuritegusid ning korvanud neid miljard miljardi järel. N Liit ja sellele järgnenud Venemaa Föderatsioon pole kunagi teinud arvet nõukogudeaegsete kuritegude osas. Sageli on valitsejad koguni õigustanud neid. Nõukogude võim ehitati sihiteadlikult vägivalda, tapmistega ja valede peale.

kõrgemate juhtide osalusel. Putini omandit hinnatakse 30-45 miljardile eurole. Niisugust summat on raske ette kujutada suhteliselt väikese palga ja pisikestena deklaratsioonide muude tulude korral. Vägivald ja pettus on viinud usalduse puudumisele. Nii uusrikkad kui ettevõtteid on viinud kamaluga

ma sellest, et hädavaevu otsotsaga toime tulla, kuid ta saab olla tugevalt juhitud suurriigi kodanik. Viimast on hakatud vene koolides jälle rõhutada, seda pealetükivamalt kui varem. Nafta hinna langus kahe kolmandiku võrra 2008. aasta sügisel on põhjustanud tormilise muutuse Venemaa juhtide kasutada olevate korruptsioonirahade jagamises. Noosi jagamine on tähtis tugevamate juhtklannide vahelise tasakaalu säilitamiseks. Teatavasti on Venemaal mitmesuguse alluvusega relvajõude ja saagi jagamisel võib käsi kergesti liukuda kabuuri poole. Naftat ei suudeta rohkem toota, selle maht edaspidi isegi väheneb, sest tööstuslikku infrastruktuuri ei ole uuendatud. Sama häda on karjv teistelgi aladel, mis teeb Venemaa tootmis- ja hinnakonkurentsivõime nõrgemaks. Head naftaväljad on tühjad, kehvematest pumpamine aga teeb mõningail andmeil barreli omahinnaks kuni 65 dollarit. (2008. aasta lõpul oli barreli maailmaturu hind alla 50 dollari). Venemaa eelarves on aga gaasi ja nafta müügi osa üle 50%. Kas pole tegemist hiiglasega savijalgadega? Venemaa on tugeva bürokraatiaga suur nõrk riik. Häda Euroopale, kui ta ei pääse idanaabri poolt rakendatavast jagamise ja valitsemise poliitikast.

Mitmetahulise teosest nimetanud mõnda Priit Silla

